

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ ТА ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Костолонова Л.В.

старший викладач кафедри економіки та моделювання ринкових відносин

Гудима А.С.

студентка 4-го курсу напряму підготовки «Фінанси та кредит»

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Постановка проблеми. Бюджет відіграє важливу роль у житті кожної держави. Він є статтею доходів і витрат держави та впливає на добробут кожного громадянина. Керівництво кожної країни прагне досягти балансу доходу, тобто такої ситуації, за якої видаткова та доходна частини бюджету рівні між собою. Однак на цей баланс впливають різні чинники – політичні, економічні, природні, в результаті чого доходна частина держбюджету не може покрити всі видаткові статті. Саме така ситуація і називається бюджетним дефіцитом. Всі країни намагаються звести до мінімуму ризику виникнення подібної ситуації, оскільки такий стан держбюджету небажано для країни – через бюджетний дефіцит відбувається зростання державного боргу та інфляція.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження бюджетного дефіциту та його наслідків займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні науковці, як І.В. Алексєєв, О.Ю. Сова.

Метою роботи є дослідження проблем дефіциту бюджету та визначення їх впливу на економічний розвиток країни.

Результати дослідження. Як відомо, бюджет на всіх його рівнях відіграє величезну роль в розвитку і процвітанні держави, просуванні науково-технічного прогресу, розвитку економіки. Повнота бюджету, як правило, прямо пропорційна добробуту громадян. Бюджетний дефіцит, державний борг спонукає державу збільшити оподаткування, зменшити фінансування всіх секторів економіки, скоротити статтю витрат на медицину, освіту і т. д. З іншого боку достаток бюджетних коштів (бюджетний профіцит) дозволяє збільшити фінансування як державного, так і приватного сектора економіки, збільшити трансфертні відрахування, а так само відрахування у позабюджетні соціальні фонди.

За визначенням В.Г. Дем'яшина, бюджетний дефіцит – це перевищення видаткової частини бюджету над доходною, що свідчить про незбалансованість бюджету, а це в свою чергу – нестача бюджетних коштів для фінансування потреб держави у плановому році. Дефіцит бюджету за сутністю відображає об'єктивні економічні відносини між учасниками суспільного виробництва щодо додаткової мобілізації доходів для використання бюджетних коштів згідно з функціями держави [2].

Виділяють наступні види бюджетного дефіциту [1, с. 65]: за формою вияву (відкритий і прихований); за причинами виникнення (вимушений і свідомий); за напрямками фінансування (активний і пасивний). Відкритий дефіцит – це офіційно оголошений на відповідний рік дефіцит бюджету. Під прихованим дефіцитом розуміється офіційно не визнаний дефіцит, який виявляється у завищенні планових обсягів доходів, що включені до складу доходів джерел покриття бюджетного дефіциту. Вимушений дефіцит – це дефіцит, який виникає внаслідок недостатності фінансових ресурсів у держави. Під свідомим дефіцитом слід розуміти дефіцит, який виникає внаслідок фінансової політики держави.

Активний дефіцит характеризується спрямуванням коштів на розвиток економіки країни, а пасивний дефіцит – на покриття поточних видатків.

Існують й інші визначення видів дефіциту бюджету. Всі їх можна згрупувати таким чином [4, с. 23-24]:

1. За формою вияву: відкритий, прихований, квазіфіскальний.
2. За причинами виникнення: вимушений та свідомий.
3. За напрямом державного фінансування: активний та пасивний.
4. За критерієм визначення складових: фактичний, структурний, циклічний.
5. За терміном дії: тимчасовий, стійкий.
6. За зв'язком із державним боргом: первинний і операційний.

Дефіцит бюджету – явище майже постійне в економіці кожної держави. Зокрема, в Україні це явище хронічне. Проблема бюджетного дефіциту є однією з основних макроекономічних проблем для багатьох країн з ринковою економікою. Бюджетний дефіцит, його розміри та шляхи подолання є об'єктом макроекономічного регулювання, необхідною складовою монетарної політики. Для населення наявність дефіциту має опосередковане значення, але воно бере участь у поверненні залучених для покриття дефіциту коштів шляхом сплати податків. Бюджетний дефіцит означає, що держава не може профінансувати необхідні видатки.

Основними причинами бюджетного дефіциту в Україні є [3]:

- зменшення приросту національного доходу у зв'язку зі стагнацією економіки та впливом світової економічної кризи;
- збільшення бюджетних витрат, як наслідок економічної кризи та незбалансованої бюджетної політики; зменшення надходжень до бюджетів усіх рівнів порівняно з видатками через диспропорції основних галузей економіки України;
- відсутність чіткої фінансової стратегії уряду;
- інфляційні процеси, які є наслідком як об'єктивних, так і суб'єктивних причин.

Висновки. В умовах сучасної нестабільної ситуації в економіці України, бюджетний дефіцит повинен бути мінімальним, таким, щоб його можна було профінансувати за рахунок реальних надходжень. Бюджетна політика повинна спрямовуватися на збільшення інвестиційних видатків, тому що вони сприятимуть підвищенню внутрішнього попиту та спланованих заощаджень населення, збільшення витрат на підтримку державного сектора економіки та вітчизняного бізнесу, зменшення впливу депозитів. Проблема дефіциту держбюджету не є критичною при правильному її регулюванні. Нажаль, немає єдиного способу розв'язання проблеми, лише комплекс раціональних заходів допоможе призупинити чи зменшити зростання дефіциту, що приведе до урегулювання економіки України.

Література

1. Алексеев І. В. Бюджетна система: Навч. посіб. / І. В. Алексеев, Н.Б.Ярошевич, І. Ю. Кіндрат. – Л.: Видавництво Н.У. «Львівська політехніка». – 2004. – 280 с.
2. Дем'яшин В.Г. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г.Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. - Тернопіль: Крок, 2015. - 522 с.
3. Касьяненко Л. Економічна теорія: Навч. посіб. / Любов Касьяненко. – К.: ЦУЛ, 2015. – 224 с.
4. Сова О. Ю. Сутність та види дефіциту державного бюджету / О.Ю. Сова // Фінанси України. – 2005. - № 9. – С. 20-24.